

Josep Carner, *Poems* (1962). Notes sobre l'antologia bilingüe de Pearse Hutchinson

MARCEL ORTÍN
Universitat Pompeu Fabra
marcel.ortin@upf.edu

DOI: [10.31009/anuaritricat.2019.i9.04](https://doi.org/10.31009/anuaritricat.2019.i9.04)

Data de recepció: 15 de juliol de 2019

Resum: L'any 1962 Pearse Hutchinson, traductor de poesia a l'anglès i a l'irlandès i poeta ell mateix, va rebre l'encàrrec de fer una antologia bilingüe de la poesia lírica de Josep Carner, per a donar suport a la candidatura de Carner al Premi Nobel de Literatura. El propòsit d'aquestes notes és subratllar la importància de l'obra que en va resultar, *Poems*. S'hi dona ordenada la informació disponible sobre la gènesi del llibre, completada amb unes quantes dades inèdites; i s'hi descriuen breument les preferències de Hutchinson com a antòleg i traductor.

Paraules clau: poesia catalana contemporània, traducció de poesia, traducció del català a l'anglès, l'antologia com a selecció personal, Josep Carner, Pearse Hutchinson, Marià Manent, Joan Gili

Abstract: In 1962 Pearse Hutchinson, a poetry translator into English and Irish, and himself a poet, was commissioned to make a bilingual anthology of Josep Carner's lyrical poetry, in order to support Carner's candidacy for the Nobel Prize of Literature. These notes are intended to underline the importance of the resulting work, *Poems*. The information already available about the genesis of the book is put together and completed with relevant data from new sources; and a brief description is given of Hutchinson's choices as anthologist and translator.

Key words: contemporary Catalan poetry, poetry translation, translation from Catalan into English, anthology as personal selection, Josep Carner, Pearse Hutchinson, Marià Manent, Joan Gili

Poems és una antologia de la poesia lírica de Josep Carner, en català i en anglès, pensada i preparada en el context de la seva candidatura al Premi Nobel de Literatura. La presència ben visible del subtítol «With English translations by Pearse Hutchinson», tant a la portada com a la sobrecoberta del llibre, apunta al paper decisiu que hi va tenir aquest poeta i traductor irlandès. També hi van intervenir, però de manera anònima i fent més d'una funció, Marià Manent i Joan Gili, dos amics del Carner de la postguerra. A més de presentar de manera sumària la informació ja existent sobre la contribució de cadascun, les notes que segueixen treuen a llum alguns documents inèdits, reveladors de la importància concedida a l'obra, alhora que miren de dilucidar els criteris literaris que hi va posar en joc l'antòleg i traductor. Però no volen ser més que això, unes notes orientatives, sense cap propòsit d'exhaustivitat. (Una recerca feta en paral·lel a aquesta, a càrrec de Richard Mansell, dona la notícia més detallada de documents inèdits que també s'han fet servir aquí i d'alguns altres; el resultat és en part coincident i en part complementari, perquè el seu treball té per objecte explicar la peripècia del traductor i l'interès a traduir poetes catalans contemporanis com un acte de resistència, contra el silenciament de la cultura en llengua catalana en els anys del franquisme.)

1 La història externa de la publicació es pot reconstruir a partir d'alguns documents conservats, sobretot els de l'epistolari del mateix Carner. De fet ja ha estat explicada, des de diversos punts de vista, incloent-hi els d'alguns participants directes (Hutchinson 1962, 12; Manent 1984; Aramon 1985; Subirana 2000, 128-130 i 211-234; Parcerisas 2002, 11-16; Hutchinson 2003, 21; Mansell 2018); aquí n'hi ha prou de recordar-ne les fites principals, afegint al relat alguna informació inèdita.

El Comitè pro Premi Nobel de Literatura a Josep Carner es va constituir el gener de 1962, presidit per Jordi Rubió i Balaguer. La responsabilitat de les actuacions concretes va assumir-la un «petit comitè» format per Ramon Aramon, Rafael Tasis, Albert Manent i Joan Colomines. En el Fons Carner de la Biblioteca de Catalunya (Ms. 4881/1) es conserven tres folis numerats, escrits a mà per una sola cara, amb el resum cronològic de les iniciatives que va poder portar a terme aquest comitè. *Poems* hi apareix tres vegades. La data inicial és el 17 de febrer de 1962: «S'inicien gestions per a l'Antologia Anglesa. Trad. Mr. Hudchitson [sic]»; la data final és el 15 d'agost d'aquell mateix any: «Llesta l'edició anglesa Carner: enviada directament per J[Joan] L[Luís] Gili a membres Jurat [del Premi Nobel de Literatura], a Acadèmia [Sueca], [i] a 64 revistes i diaris de la G[ran] B[retanya] i Irlanda». La datació es pot precisar encara més amb la notícia que la traducció ja estava enllestida a primers de maig; ho diu una carta inèdita d'Aramon a Émilie Noulet, l'esposa de Carner, molt activa en la promoció de la candidatura: «Mr. Hutchinson ha acabat la traducció anglesa d'uns quants poemes, que podrà ésser publicada tot seguit» (carta del 3 de maig de 1962, citada a Subirana 2000, 218).

La tercera anotació del document de la Biblioteca de Catalunya inclou el llibre —anomenant-lo «Edició Anglesa»— en un conjunt de quinze obres «enviades al Comitè Nobel (17 membres)», conjunt en què figuren també *Poesia* (1957) i *Nabí* (probablement la traducció francesa, 1959), a més d'altres antologies de la seva poesia amb traduccions a diverses llengües: *Paliers* (1950), *Lligam* (1961), *Lien* (1961), *Legame* (1962), *Poèmes* (1962) i *Choix de poèmes* (1962). D'aquestes antologies, la majoria concebudes en el context de la candidatura (Subirana 2000, 113-147, 217-218), almenys una havia estat realitzada també a instàncies del comitè barceloní: es tracta de *Poèmes*, que té el peu editorial «París 1961» però que en realitat va ser feta a Barcelona el 1962. El propòsit de les publicacions sembla prou clar: en general, difondre la poesia de Carner, possibilitar-ne el coneixement per mitjà de la traducció; en particular, facilitar-ne la lectura als membres del jurat que havien de concedir el premi.

2 De qui va ser la idea de preparar una «antologia anglesa» de Carner? En un article commemoratiu en el centenari del seu naixement, Marià Manent va escriure: «Per iniciativa de Joan Gili, propietari de The Dolphin Book Company, va ser publicada a Oxford l'any 1962» ([1984] 1987, 29). La frase és prou ambigua. Podria significar que Gili en va ser l'impulsor inicial o que es va fer seva, com a editor, una proposta del Comitè pro Premi Nobel. (En el petit comitè executiu, recordem-ho, hi havia el fill de Marià Manent, Albert, el qual fàcilment podia haver-hi portat un suggeriment del seu pare, reconegut anglòfil i admirador de la

poesia de Carner; però en la biografia que en va escriure el 1995, molt detallada, no hi ha cap referència a la participació del seu pare en el llibre.) De fet, l'ambigüitat de la frase és volguda, i hi hem de veure un exemple de la modèstia característica de qui la va escriure. A partir de la correspondència de Gili que es conserva en la Senate House Library de Londres, Richard Mansell ha pogut determinar el paper protagonista que Marià Manent va tenir en el projecte: en una carta seva a l'editor, datada el 18 de febrer de 1962, li va fer la proposta de publicació, després d'explicar-li un encàrrec inicial de la traducció a John Langdon-Davies —que hi va preveure massa «dificultats de tipus lingüístic»— i l'encàrrec posterior a Pearse Hutchinson, que l'havia visitat a Barcelona i de qui sabia que estava preparant «una antologia de poetes catalans» per a The Dolphin Book Company; un cop establert l'acord, en cartes posteriors Manent va vigilar que el traductor i l'editor, que es comunicava directament amb l'impressor, anessin complint els terminis curtíssims que els havia donat (Mansell 2018, 526-527).

L'interès de Joan Gili a fer-se càrrec de la publicació en la seva editorial d'Oxford s'explica per més d'una raó. L'editorial estava especialitzada en temes hispànics (els seus orígens en una llibreria de Londres, a finals dels anys trenta, i el creixement posterior, fan una història divertida i prou coneguda: Yates 1999, 284-287; Parcerisas 2002, 10-11). L'any 1953 l'editorial ja havia publicat una *Anthology of Catalan Lyric Poetry*, a cura de Joan Triadú, amb els textos antologats només en català i una extensa introducció del curador en anglès. I Gili mateix, amb Josep M. Batista i Roca i Josep Trueta, havia fundat a Londres l'Anglo-Catalan Society, el 1954, i a partir de llavors s'havia convertit en un punt de referència per a tots aquells que des de la Gran Bretanya i Irlanda s'interessaven per la llengua i la literatura catalanes (Yates 1999, 290-291); ja hem vist que el 1962 preparava amb Hutchinson aquella «antologia de poetes catalans» esmentada per Marià Manent, que no va arribar a veure la llum.

La dedicació i la cura que Gili va posar en la publicació de *Poems* s'expliquen sobretot per la seva relació personal amb Carner. Aquesta relació —interrompuda des del moment que s'havia instal·lat a Anglaterra, el 1934, amb vint-i-set anys, i només represa epistolàriament el 1950— havia anat més enllà de la simple coneixença. Joan Gili era fill de Lluís Gili, editor de Barcelona, un bon amic de Carner que li havia publicat uns quants llibres: alguns sortits de la seva ploma (de la primera traducció de les *Floretes de sant Francesc*, el 1909, als tres volums de la sèrie Poemes de Josep Carner que van poder aparèixer abans que la guerra n'interrompés la publicació, 1935-1936) i d'altres promoguts per ell (en particular els de la Biblioteca Illes d'Or, amb el recull homònim de traduccions de la poesia de Frederic Mistral per Maria Antònia Salvà al capdavant, 1910). Animat per l'exemple de l'anglofília de Carner i d'altres escriptors catalans, i amb el suport directe de J. V. Foix (casat amb la seva germana Victòria), Joan Gili havia publicat alguns comentaris de literatura anglesa al diari *La Publicitat*, sobre T. S. Eliot, Katherine Mansfield, D. H. Lawrence i altres autors (Yates 1999, 282-283; Parcerisas 2002, 10). En aquesta època Carner va escriure, en una carta a Salvà: «En Gili té un fill que escriu (li he vist sobretot crítiques literàries) i és molt plaent i ric en sensibilitat literària» (carta de l'abril de 1934, ed. Julià 1997, 364).

Molts anys després, Joan Gili recordava haver col·laborat en algunes d'aquelles publicacions fetes a l'editorial del seu pare, i en concret esmentava *El retorn* (1934), de Salvà, i *El veire encantat* (1933) i *Auques i ventalls* (1935), del propi Carner (Domènech 1998, 110). Va ser en aquest context que va rebre l'ajuda inestimable a la qual després devia voler correspondre amb la publicació de *Poems*. Carner, diplomàtic i resident a l'estranger des de 1921, va ajudar-lo a obtenir la necessària autorització paterna per a poder realitzar el seu propòsit, que era anar-se'n a viure a Anglaterra. Així ho recordava el beneficiari, molts anys després: «Al sortir un dia els tres plegats del despatx, valent-se de l'antiga amistat amb el pare, va pontificar amb aplom tot dient: “Deixeu anar aquest noi a Anglaterra! No us en penedireu mai”» (Domènech 1998, 110). També s'hi referia la primera carta que li va adreçar Carner un cop represa la relació, des de Brussel·les: si a la salutació li havia donat el tracte de «benvolgut amic», deia, havia estat «en recordança sobretot d'una tarda en la qual em vaig fer, i no em reca pas, l'advocat del vostre desig migratori» (carta del 4 de juliol de 1950, ed. Domènech 1998, 111).

Alguns fets immediatament posteriors a l'aparició del llibre confirmen que l'editor havia concebut aquella publicació com un homenatge personal a Carner. Ja hem vist que ell mateix es va ocupar de la tramesa d'exemplars als membres del jurat del Premi Nobel de Literatura i a l'Acadèmia Sueca, i també —en un nombre extraordinari: 64 exemplars— a les principals publicacions periòdiques angleses. El gest és significatiu d'un interès que anava molt més enllà del seu paper d'editor. Però encara és més eloqüent el fet que volgués portar-li el llibre a l'autor en persona. En l'epistolari de Carner hi ha uns quants documents que testimonien la visita de Gili i tota la seva família al domicili del matrimoni Carner-Noulet, a Brussel·les, el 29 de juliol de 1962; anaven de camí a Catalunya, on passaven les vacances d'estiu. Unes setmanes després de la trobada, l'editor va rememorar-la en una carta a Carner escrita des d'Oxford: «Tornats ja a la llar, després d'un estiu magnífic, [...] no voldríem esperar més per fer-vos saber el gran goig de retrobar-vos i conèixer algunes hores inoblidables tot i fent-vos conèixer la meua família i coneixent la vostra muller, de la que tant l'Elizabeth com els nois i la noia van quedar encantats»; i a continuació es referia a l'edició de *Poems* amb un orgull evident dintre la proverbial modèstia de la seva expressió: «Estic content perquè l'aspecte físic del llibre sembla agradar a tothom, cosa que em satisfà perquè volia fer gran justícia al contingut. No he vist encara cap nota en la premsa d'aquí, però si n'hi ha alguna d'interessant ja us la faré a mans» (carta del 18 de setembre de 1962, ed. Domènech 1998, 123).

3 El llibre va ser imprès per la Tipografia Moderna, de València; s'hi veu l'atenció als detalls i l'elegància clàssica que sabien donar als seus productes algunes impremtes a l'època de la tipografia de plom i la composició manual. És un volum de tapa dura, amb cobertes folrades de tela blava i la indicació de l'editorial, el títol i l'autor en lletres majúscules en daurat impreses en el llom. La sobrecoberta, de cartolina crema, impresa a tres tintes, presenta al davant el nom de Josep Carner de manera prominent, en grans tipus negres sobre dos rectangles de color blau turquesa compostos amb ornaments florals tipogràfics; centrat a

la pàgina hi ha el títol, també en majúscules, en vermell, i després la indicació del traductor en majúscules, minúscules i versaletes negres; i en el llom, en majúscules negres, a la part inferior hi ha el nom de l'editorial, i al centre i a la part superior el títol i l'autor impresos damunt les mateixes flors tipogràfiques de l'anvers. El text de la solapa anterior, amb la lletra inicial en blau turquesa i cos més gran, presenta en dos paràgrafs breus l'autor (en la seva faceta de poeta líric) i l'antologia (la primera en anglès, a càrrec de Pearse Hutchinson). La tripa té 88 pàgines (de 21,1 × 13,6 cm, guillotínades), distribuïdes en sis quaderns relligats (de 16 pàgines cadascun excepte el penúltim, que és de 8 pàgines) i fa un gruix de 0,8 cm; està encolada amb les cobertes per mitjà d'un full de guarda a la part anterior i directament, pel darrer full del darrer plec, a la part posterior. Les poesies originals i les traduccions hi apareixen centrades a la pàgina, alineades per l'esquerra, i comencen sempre en pàgina nova; des del punt de vista tipogràfic, destaquen també l'ús de majúscules i versaletes en la primera paraula de cada text i la manca d'accents en els títols, que es presenten en majúscules i centrats.

El contingut de les pàgines preliminars es pot descriure així: [1] JOSEP CARNER: POEMS || [2] [en blanc] || [3] JOSEP CARNER | *Poems* | WITH ENGLISH TRANSLATIONS BY | PEARSE HUTCHINSON | [marca gràfica de l'editorial: una línia contínua i un punt, figurant un dofí] | THE DOLPHIN BOOK CO. LTD. | OXFORD | 1962 || [4] © The Dolphin Book Co. Ltd. | Printed in Spain for The Dolphin Book Co. Ltd., | Oxford, by Tipografia Moderna, Valencia | Depósito Legal: 1.626-1962 || [5-6] CONTENTS [seguit de les indicacions del títol i la pàgina inicial de cada element (de les poesies, només els de l'original català), disposades en dues columnes] || 7-11 INTRODUCTION [amb la signatura, al final:] PEARSE HUTCHINSON | Sant Gervasi, Barcelona | May 1962 || 12 ACKNOWLEDGMENTS [amb la signatura, al final:] P. H.

El cos del llibre (excloses la portadella sense paginar amb el títol, *POEMS*, i la pàgina final, en blanc) està constituït per trenta poemes en versió original i en traducció, acarats. La llista següent mostra quines van ser les composicions seleccionades, l'ordre en què apareixen —idèntic a l'ordre en què havien aparegut a *Poesia* (1957)— i la paginació; els títols es donen en la mateixa forma gràfica del llibre:

14-15	UN PAGES HAVENT DINAT	PEASANT AFTER A MEAL
16-17	LES BALCONERES	GIRLS ON THE BALCONY
18-19	CALOR	HEAT
20-21	RETORN A CATALUNYA	RETURN TO CATALONIA
22-25	FIDELITAT	FIDELITY
26-27	JOSEP LLIMONA	JOSEP LLIMONA* [nota al peu:] *Josep Llimona (1864-1934), well-known Catalan sculptor.
28-29	CANÇO DE LES ESCOMBRADORES DEL PALAU	PALACE SWEEPERS' SONG

30-31	LA TARD VINGUDA A SON DELIT	COME LATE TO HER OWN DELIGHT
32-33	ABSENCIA	ABSENCE
34-37	BOIRA	FOG
38-39	DIA DE CORRER	A DAY FOR RUNNING
40-41	PAIS PERDUT	LOST COUNTRY
42-43	DE MAL REGISTRAR	DIFFICULT TO SET DOWN
44-45	A UN GRIPAU	TO A TOAD
46-47	ANGOIXA DE L'ALTA NIT	HIGH-NIGHT ANGUISH
48-49	OSTENDE, 31 DESEMBRE 1949	OSTEND, DECEMBER 31, 1949
50-51	LA COMPANYIA	COMPANY
52-53	SOTA DEL FAIG	UNDER THE BEECH-TREE
54-55	L'HOME QUE FA GIRAVOLTAR L'ESPASA	THE MAN BRANDISHING A SWORD
56-57	LA FI DE L'ESQUIROL	DEATH OF A SQUIRREL
58-59	A UNA FONT, EN LA NIT	TO A FOUNTAIN, AT NIGHT
60-61	MAR DE DIUMENGE	SUNDAY SEA
62-65	ILLA	ISLAND
66-67	RETORN D'UN VELL	AN OLD MAN RETURNS
68-69	COR FIDEL	FAITHFUL HEART
70-71	A HORA FOSCANT	AT NIGHTFALL
72-73	ADEUS	FAREWELLS
74-75	SI EM VAGA...	IF I'M LET
76-79	BELGICA	BELGIUM
80-85	CREACIO DEL POEMA	BIRTH OF A POEM

4 Acompanyant una carta del 13 de febrer de 1960 adreçada a Carner des de Dublín (inèdita, ara dipositada en el Fons Carner de la Biblioteca de Catalunya, Ms. 4877), un desconegut traductor que signava Pearse Hutchinson es presentava i li enviava un retall que no s'ha conservat d'un article seu, escrit en irlandès, «setting the background» —explicant el context polític i la realitat sociolingüística, podem suposar— de la literatura catalana contemporània que ell mateix encara estava descobrint: escrit, per tant, amb el propòsit d'ajudar un lector novell a situar-s'hi. Era un pas més en la consecució del propòsit que el remitent s'havia fet uns anys abans, el de convertir-se en divulgador d'aquesta literatura en irlandès i en anglès, centrant-se exclusivament en la poesia (Mansell 2018, 522-523). La carta hi feia referència en aquests termes: «From the two years I spent in Barcelona ('54-'56), I retain volumes by Riba, Espriu, Bonet, Albert Manent, and Triadú's anthology. Nothing of Carner. I've had translations of Espriu and Bonet published and broadcast, here and in London, and more are due. I've also translated but not sent anywhere a little of Guerau de

Llost, Foix (I gave that up), Rosselló-Pòrcel. One of these years, I'll make a little book, tho' who'd print it God knows. But I wish I had more of your work».

Pearse Hutchinson (Glasgow, 1927 – Dublín, 2012) era fill de pares irlandesos emigrats, establerts de nou a Dublín quan ell tenia cinc anys. Segons el seu propi testimoni, a l'escola secundària (els Christian Brothers de Synge Street) havia estudiat el llatí i l'irlandès, a més de l'anglès; en l'any i mig que va ser alumne de Lletres al University College de Dublín s'havia familiaritzat amb el castellà, sobretot, i també una mica amb l'italià. El seu interès de sempre per la poesia va intensificar-se en la dècada de 1950, després d'un viatge de vacances a Espanya i Portugal que li va donar l'oportunitat de conèixer l'obra d'uns quants poetes gallecs i andalusos. Pel que fa al seu interès pel català, l'article que li dedica la Wikipedia (una bona síntesi biobibliogràfica) dona aquesta notícia curiosa: a Ginebra, l'any 1951, treballant de traductor per a l'Organització Internacional del Treball, «va entrar en contacte amb exiliats catalans, parlants d'una llengua gairebé del tot prohibida a Espanya en aquell moment». (Qui sap si entre aquests exiliats no hi havia Armand Obiols, que llavors treballava per a la UNESCO; el mateix Carner hi va treballar l'any següent.) En la introducció al seu llibre de traduccions poètiques *Done into English*, que és la font d'informació autobiogràfica més important, Hutchinson recordava l'episodi de Ginebra, i en particular la coneixença d'un company de feina que els altres traductors espanyols insistien a dir que no era ben bé del seu grup; hi veia la confirmació d'allò que havia començat a intuir poc abans però que encara no entenia prou: l'existència a Espanya de llengües i cultures diverses (2003, 17-18).

El ple reconeixement del català havia de venir després, durant la seva primera estada a Barcelona. S'hi va establir al setembre de 1954 (fins al 1956 o principis del 1957: la data final és incerta); ben aviat va aprendre la llengua, en una gramàtica publicada en els primers anys de la República que algú li va aconseguir en una llibreria de vell; i tot seguit es va posar a llegir-ne els poetes. Segons el seu propi testimoni, el primer contacte l'havia tingut sentint-li dir a un amic el poema «El ninot», de Salvador Espriu, primer en traducció castellana i després en català: «If ever I felt what Edmund Wilson called “the shock of recognition”, that was it» (Hutchinson 2003, 20). (Hi ha un altre bon relat d'aquests descobriments en la conferència que Francesc Parcerisas va dedicar a Pearse Hutchinson i a Joan Gili, amb algunes informacions recollides d'ells directament: «The Irish Poet and the British Gentleman», 2002.)

La segona estada de Hutchinson a Barcelona és només una mica posterior a la carta de Carner en què li demanava que li enviés llibres seus. Va arribar a la ciutat el 1961 per a passar-hi un mes, però s'hi va estar fins al 1966. Entremig, Carner havia atès els seus precis i li havia fet arribar *Paliers* (l'antologia bilingüe català-francès de la seva poesia, feta amb Émilie Noulet, de 1950) i *Llunyania* (el recull de poesia original en català que havia publicat a Santiago de Xile, amb tretze poemes revisats o refets i vint-i-nou d'inèdits, de 1952). S'ha conservat la carta que acompanyava la tramesa, datada el 21 de març de 1960, i també una nota molt breu, del 4 de juliol (probablement la resposta a una carta de Hutchinson no conservada en què li devia donar les gràcies). En la primera, Carner havia volgut correspondre d'una manera afectuosa —amb un petit malentès: es pensava que escrivia

a una dona— i s'havia mostrat ben disposat a l'oferiment del traductor irlandès, que demanava conèixer més bé la seva poesia per a traduir-ne algunes peces. «It's terrible, here, the lack of books», li havia dit Hutchinson. «And, steemed barceloní, cher poète d'aquel ciutat encisadora, per a comprar llibres la bossa no sona. If that's too flippant a hint, forgive me. I loved Barcelona, and the Catalan language, with all my weak heart». Carner li va respondre: «Je lis l'anglais assez vite et très souvent, mais je m'exprime mieux en français ou en italien. Veuillez donc excuser cette petite irregularité: d'ailleurs, je vous *sens* polyglotte. | Je devine aussi votre don de sympathie et votre fraîche et vivante nature; je vous devine *et vous déclare* irresistible (dans le bon sens du mot), et, donc[,] je me soumetts et je vous envoie 1 exemplaire de *Paliers* (texte catalan et traduction française) et 1 exemplaire de *Llunyania*. Je ne sais pas si quelques poèmes inédits (très courts) pourraient vous intéresser. Je vous en confierais volontiers des copies. | Votre nouveau et presque vénérable ami | Josep Carner». (Les dues cartes de Carner, manuscrites, formen part d'un llegat Pearse Hutchinson encara pendent de catalogar, dipositat a la biblioteca de la National University of Ireland Maynooth, que és a vint-i-cinc quilòmetres de Dublín. Es trobaven entre els materials d'una exposició sobre el poeta i traductor irlandès preparada des d'aquella biblioteca. Per cortesia de Hugh Murphy, l'exposició es va presentar a la Universitat Pompeu Fabra, a la biblioteca del Campus de la Comunicació, del 16 d'abril al 31 de maig de 2018.)

En el moment d'escriure a Carner, Hutchinson ja era un traductor de poesia catalana conegut i admirat en el petit cercle de poetes amb què s'havia relacionat a Barcelona. Salvador Espriu, de qui després va traduir sencer *La pell de brau*, en va ser el primer interlocutor (ell li va proporcionar el volum col·lectiu d'homenatge *L'obra de Josep Carner*, de 1959, del qual el traductor de *Poems* va aprofitar algunes observacions molt triades en la seva introducció). També va conèixer molt aviat Carles Riba. El primer contacte personal amb Marià Manent el devia tenir en l'acte públic de lectura de poesia catalana que el poeta P. J. Kavanagh va organitzar a l'Institut Britànic de Barcelona el 7 de juny de 1955. «Espriu, Riba, Joaquim Horta, Blai Bonet and Marià Manent read their poems in Catalan to a packed audience, and I read my translations», va escriure ell mateix en la introducció a *Done into English* (Hutchinson 2003, 20), i encara que aquest record no és del tot exacte (vegeu Mansell 2018, 522: en comptes de Joaquim Horta cal posar-hi J. V. Foix, i en comptes de Marià Manent, el seu fill Albert), no deixa de ser indicatiu del cercle de poetes amb qui es va relacionar. Una segona lectura al mateix Institut va tenir lloc durant la seva segona estada a Barcelona, potser el 15 de març de 1962 (Hutchinson 2003, 21). (Tots dos actes van ser viscuts com esdeveniments excepcionals en l'ambient de clandestinitat de la cultura catalana de postguerra; vegeu Subirana 2000, 128 n. 23, amb informacions recollides de Joan Colomines i d'altres fonts que tampoc no acaben de coincidir amb els records de Hutchinson: s'hi consignen dues lectures diferents a l'Institut Britànic, el 18 de febrer i el 20 de març, i s'hi esmenta un opuscle ciclostilat publicat pel mateix Institut, *Translation of Catalan Poets*, 1962; vegeu també Mansell 2018, 522). Aquella segona vegada, entre els poetes participants hi havia Pere Quart, i recordant-lo, anys després, el traductor va escriure: «The Institute was in the spacious boulevard known as the Diagonal. I met Pere Quart not far from there, and

we walked to the Institute together. This white-bearded man was well over six foot. When we got to the door of the Institute he stopped, looked down at me, took my hand in his, and said: "I want you to know how much this means to us"» (2003, 21).

En la introducció a *Done into English* (2003, 21), Hutchinson acabava explicant que l'any 1961 —però és segur que va ser al gener o al febrer de l'any següent, per les altres informacions que en tenim— havia rebut de Marià Manent l'encàrrec de traduir a l'anglès «thirty poems by his old friend Josep Carner, long an exile in Brussels», pensant en la candidatura del Premi Nobel; Manent li va proporcionar els seus «collected poems» (sens dubte el recull *Poesia*, de 1957, primer volum d'unes Obres Completes que no van tenir continuïtat) i li va demanar que en fes la tria ell mateix. Aquest encàrrec, subvencionat amb un ajut d'Òmnium Cultural de 3.500 pessetes (Subirana 2000, 213), és l'origen de *Poems*.

5 El text de la solapa anterior del llibre, probablement escrit pel mateix responsable de la tria de poemes, especifica que Carner és essencialment un poeta líric, «and the present selection is representative of his lyric work». D'aquelles trenta composicions, Hutchinson en va seleccionar després la meitat per a *Done into English*, el seu recull de traduccions poètiques publicades sense l'acompanyament dels textos originals, al davant del qual va escriure aquesta justificació (2003, 25): «Every poem in this book has been translated because I liked it, and that applies just as much to the two Catalan commissions» (es referia a *Poems* i a *The Bull-skin*, traducció íntegra del llibre de Salvador Espriu, que no va arribar mai a la impremta).

L'anàlisi de l'antologia de 1962 i la lectura de la introducció —un text crític valuós que ha passat molt desapercbut— permeten de comprovar que la tria respon al gust personal de l'antòleg, en efecte; i també que no exclou per això el criteri de la representació de l'autor antologat, limitada a la seva faceta lírica. Hutchinson, recordem-ho, llegia la poesia de Carner en les seleccions recents que el mateix poeta n'havia fet: les dues que havia rebut d'ell directament (*Paliers*, 1950, i *Llunyania*, 1952) i la definitiva de les obres completes, que li havia proporcionat Marià Manent (*Poesia*, 1957). Van quedar fora de la seva tria els poemes humorístics i satírics de Carner sobre motius coneguts de la societat del seu temps —en part impossibles de traduir pel joc de registres i de rebles, en part comprensibles només per a lectors que en poguessin recuperar l'experiència—, malgrat l'esment elogios d'aquesta faceta en la introducció, com una qualitat que el distingia dels poetes catalans anteriors (1962, 8). També en van quedar fora, sense un esment explícit, els idilis purs (començant pels d'*Els fruits saborosos*) i *Nabí* (potser per la seva naturalesa lírico-narrativa i per la renúncia a la possibilitat de donar-ne només fragments), a més dels poemes que conformen dues altres seccions senceres de *Poesia*, no tan unitàries: els de la secció «Verb», sobre motius religiosos, i els de «Lluna i llanterna», que reprenen temes de la lírica xinesa antiga. La intraduïbilitat —explicitada en la introducció— és la raó per la qual tampoc no va donar cap mostra de les cançons, «the many perfect songs», de les quals va subratllar la «unmistakable pure singing line» (1962, 11). La seva preferència personal es va inclinar sobretot cap als registres meditatis, lleument elegíacs, de contemplació íntima i expressió

en sordina. Per aquesta raó, de les moltíssimes composicions més o menys idealitzants centrades en la realitat de Catalunya (gent, paisatges, costums), en va seleccionar només algunes en què es manifestaven clarament les qualitats predilectes de contenció i tractament allusiu —«restraint», «obliquity» (1962, 10)—, com ara «Un pagès havent dinat» o «Retorn a Catalunya», al costat de les que es referien a aquella realitat en abstracte, des de la nostàlgia del vell absent, com ara «Cor fidel» i «A hora foscant». Dins aquest mateix registre hi ha també representades les composicions que parteixen dels paisatges de l'exili per a la contemplació en solitud, com ara «Ostende, 31 desembre 1949» i «Sota del faig». La selecció no va excloure, d'altra banda, les composicions llargues de pensament complex, vehiculat en descripcions simbòliques de referència no immediata, com ara «Illa» i «Creació del poema». (Un dels motius d'admiració destacats en la introducció del llibre és aquesta capacitat de Carner per a fer igualment cançons lleugeres, delicades, i llargs poemes meditatis amb un perfecte control de la matèria.) Amb tot això, l'orientació general de l'antologia és prou clara. La corrobora el fet que, dels trenta poemes seleccionats, onze (o dotze, comptant-hi la refecció de «Bèlgica») eren poemes publicats per primera vegada en els llibres darrers: tres a *Paliers*, tres (o quatre) a *Llunyania*, i cinc a *Poesia*.

«For myself, Carner reaches me most directly in his quietest poems», va resumir Hutchinson. «By his quietest poems I mean the lack of grand gestures in his mercy [...]. And I mean too the casualness of his —humility would be almost a melodramatic term for it— modesty» (1962, 11). Aquesta preferència seva es va confirmar amb la selecció que ell mateix va fer després per a *Done into English*, una tria estricta obligada per la necessitat de limitar el nombre de pàgines dedicades a un sol autor dins un conjunt heterogeni. El criteri de representació més o menys completa de l'obra lírica de Carner, pel que fa a la diversitat temàtica i els diferents modes de la seva sensibilitat, aquí ja no actuava. Deu ser per aquesta raó que van desaparèixer alguns dels poemes seleccionats el 1962 i comentats expressament en la introducció precisament per la seva representativitat: poemes sobre motius locals o anecdòtics, com «Un pagès havent dinat», «Les balconeres» i «Retorn a Catalunya»; poemes que fixen emocions i estats d'ànim, com «Ostende, 31 desembre 1949»; i poemes simbòlics extensos, com «Creació del poema». Hutchinson s'havia format en el catolicisme a l'escola dels Christian Brothers de Dublín, i havia estat orientat de jove per un frare franciscà gran promotor de la cultura irlandesa, el pare Senan Moynihan, tal com va recordar ell mateix amb agraïment (2003, 15). El seu temps, d'altra banda, no era tant el de Carner com el de Pere Quart i Salvador Espriu, els altres dos poetes catalans més ben representats en aquest volum de «collected translations». No té res d'estrany que, obligat a triar encara dins la diversitat de la lírica de Carner, finalment s'inclinés per la poesia d'observació de paisatges i vides humils («Calor», «Fidelitat», «La tard vinguda a son delit», «A un gripau», «La fi de l'esquirol»), per la poesia política d'expressió indirecta («Cançó de les escombradores de palau», «Bèlgica»), i per la de reflexió sobre l'ideal mai no atès, l'absència, l'experiència decebuda i la vellesa («La companyia», «Illa», «Retorn d'un vell», «A hora foscant»). En la introducció de *Poems* ja havia assenyalat, com a valors destacats del poeta que antologava, l'elegància i la cortesia, el sentit crític i el desdeny resolts en pietat i compassió més que no pas en protesta o en

menyspreu: «his own passion is so deep and natural it never needs to grow savage» (1962, 10); i també la manifestació de tot això en forma d'ironia lleugera, al·lusiva o paradoxal, «an oblique delicacy basic to his nature» (1962, 9). En aquesta contenció tan característica de la poesia de Carner hi va reconèixer, al capdavall, el que al seu entendre era el senyal de la modernitat autèntica, «the essential accents of the truest modern spirit» (una idea que també es troba en W. H. Auden): «the refusal to talk big» (1962, 11).

6 Per a la traducció, Hutchinson va partir de les versions finals dels poemes de Carner, les que l'autor havia preparat per al volum *Poesia*, de 1957: «This gave me, in every case, the text I have followed» (1962, 9 n. 2). En la decisió hi va influir el consell de Marià Manent, sens dubte (més avall veurem com va ser ell qui va reorientar-lo en el cas d'una traducció antiga feta a partir d'una versió anterior). A més, sabem que l'antologia va comptar amb la supervisió del mateix Manent i de Joan Gili al llarg de tota la seva gènesi. En l'aspecte textual, des del punt de vista del respecte a la voluntat de Carner i del rigor en les reproduccions dels originals, *Poems* és un llibre impecable.

Pel que fa a les traduccions, el judici també ha de ser positiu, tenint en compte els límits en què opera sempre la traducció poètica. Dels textos de Hutchinson es dedueix que la seva primera prioritat va ser el trasllat del sentit exacte en una forma versificada i alhora natural, elegant, perfectament intel·ligible. (Ho corroboren algunes variants que va introduir en les traduccions reeditades a *Done into English*, molt poques: són intents de precisar encara més el sentit, de vegades al preu de perjudicar el ritme.) Havent pres aquesta opció, va haver de renunciar a seguir estrictament la forma de l'original pel que fa a metre i rima. A canvi, va mantenir l'organització estròfica i la distribució de la matèria en els versos, amb molt poques excepcions. I en el lloc de les rimes consonants de l'original va introduir sovint assonàncies, amb un efecte de travament de l'estrofa i establiment de relacions entre versos gairebé equivalent, només una mica atenuat.

La primera virtut de les traduccions és la precisió lèxica, la propietat de les paraules. Hutchinson n'observa el sentit en context; per això sovint descarta l'equivalent semàntic obvi o immediat en benefici d'un mot que representa millor la intenció del poeta. Ho veiem, per exemple, en el trasllat matisadíssim dels substantius i els verbs en el segon quartet de «Cor fidel»: «I, lladre d'aquest lloc desposseït, / palpant, caient, a poc a poc alçant-se, / el descoratjament roda en la nit, / rapisser del record i la frisança» (vv. 5-8) > «Marauder in that place of dispossession, / groping, stumbling, slowly straightening up, / discouragement roams the night, / plundering excitement and memory» (1962, 68 i 69). Això no treu que en els poemes de descripció abstracta o simbòlica, com «Illa», alguns mots ambigus perdin l'ambivalència en el trasllat, perquè dels seus valors possibles la llengua de la traducció obliga a triar-ne només un; ho veiem en aquests dos exemples, contraris (en el primer es concreta i materialitza el substantiu *tot*, en el segon es recull només el valor simbòlic de l'adjectiu *feixuga*): «i el tot enyoro que en la llum traspunta» (v. 43) > «and I'm homesick for all things that flow gently in light»; «¡Oh si poguessis, ja mai més feixuga, / com un vaixell vogar per les tenebres» (vv. 51-52) > «If you, inert no longer, / could be rowed like a boat

through darkness» (1962, 64 i 65). Algunes vegades el literalisme és rebutjat expressament perquè es vol fer més explícita la intenció, com en aquest altre passatge del mateix poema: «ni que fos ver el teu posat de roca, / certitud de pendissos i d'arestes» (vv. 31-32) > «even if that rock-pose of yours were true, / and the steep slopes, all that abruptness, real» (1962, 64 i 65). És més rara l'opció de preservar el sentit de fons a base d'addicions i omissions, visible, per exemple, en els dos versos finals de «A un gripau»: «I et fas gentil com l'herba que regalima pluja / o el gira-sol de cara al sol vermell» (vv. 16-17) > «And you, in the darkness, grow full of grace, / like a sunflower in the sun, like rain on grass» (1962, 44 i 45).

L'interès prioritari pel sentit no comporta la desatenció a la forma. Hutchinson es mostra molt atent als jocs retòrics de simetria i repetició que presenten els versos originals; ho veiem, per exemple, a «L'home que fa giravoltar l'espasa»: «sol contra tots i sol contra ningú» (v. 16) > «one against all, one against none» (1962, 54 i 55); i també a «Creació del poema»: «Venir d'on no sabeu, en fred i queixa!, / per quin incert? per a quin fruit?—» (vv. 27-28) > «(To come you know not whence, in cold and protest, / for what uncertainty? what fruit?—» (1962, 82 i 83). En el mateix sentit, el traductor pot reordenar el vers perquè no se'n perdi el ritme amb el canvi de llengua, com es veu a «Retorn d'un vell»: «els cors banyats d'absència i les ciutats dormint» (v. 7) > «the cities sleeping and the hearts drenched with absence» (1962, 66 i 67). Tanmateix, a vegades la traducció presenta una forma més lògica i menys emotiva que la de l'original, per efecte de la reorganització dels elements de la frase a què obliga la sintaxi de l'anglès; en els primers versos de «A hora foscant» el canvi ve reforçat per la supressió de l'hipèrbaton i pel canvi de les interjeccions en asíndeton per un simple polisíndeton, de to més lleu: «És tard, els camins ja no em tempten.— / I us sé, del verger dins el clos, / caiguts, trepitjats en la boira, / oh dies, oh fulles, oh flors!» (vv. 1-4) > «It's late. Roads don't tempt me now. / And from the closed-in garden I can tell / the days and leaves and flowers / are fallen, trampled in the mist» (1962, 70 i 71). D'altra banda, Hutchinson té el gust de la poesia moderna pels encavallaments que disposen en versos separats els constituents necessaris d'una paraula composta, un sintagma o una oració, mentre que en la versificació de Carner, sempre tendent a l'esticomítia, els encavallaments no solen ser tan ostensibles ni tan sols quan serveixen per a enriquir la dicció dels versos blancs; la diferència és ben visible en la primera estrofa d'«Illa»: «¡Oh penyal sobre camins que dansen, / illa, sobtada solitud, prodigi, / castell en mar, que mira, fonedissos, / el núvol, el vaixell! No pas que et manqui, / ni mai l'aturis, el rosec dels dies. / En tos covals, les ones fan esquerra» (vv. 1-6) > «Crag above dancing roads, / island, sudden solitude, prodigy, sea- / tower gazing at fugitive / boats and clouds — oh not that you lack / or ever can stop the day's encroachment. Breakers / drive clefts in your caves» (1962, 62 i 63).

Per a completar aquesta descripció general de les traduccions, podem recórrer a un document molt interessant que informa del *modus operandi* de Hutchinson: el mecanoscrit de «Belgium» (traducció publicada primer a *Poems*, 1962, 77 i 79, i després a *Done into English*, 2003, 136-137), que es va poder veure a l'exposició sobre el traductor preparada per la Maynooth University Library, junt amb altres materials del seu llegat (s'hi refereix també Mansell 2018, 527). Es tracta d'un sol full escrit per una sola cara que dona mecanografiats

el títol i cinquanta-dues ratlles de text; a cinc llocs diferents hi ha cancel·lacions, fetes a mà o a màquina (frases ratllades o picades al damunt amb la lletra x fins a fer-les il·legibles); acompanyant la traducció hi ha sis notes mecanoscrites del traductor, al marge dret, i dotze notes manuscrites, d'una única mà que no és la seva, al davant del primer vers i als marges dret i esquerre (aquestes notes manuscrites s'han d'atribuir a Marià Manent, com veurem tot seguit).

El primer vers del mecanoscrit és «I should like to grow old in a country»; però en l'espai de la ratlla blanca anterior hi ha, escrit a mà, en una lletra que no és la del traductor, el vers «If it was my lot to live in foreign lands», i al marge dret hi ha una nota també manuscrita que s'hi refereix amb una fletxa: «The first verse is not translated?». En podem fer diverses deduccions. En primer lloc, és segur que Hutchinson havia fet la traducció de «Bèlgica» partint d'una versió anterior a la de *Poesia* (1957), perquè va ser en aquesta que l'autor va introduir el vers nou omès pel traductor; sens dubte, el text que havia tingut al davant era el de *Llunyania* (1952), el llibre que el mateix Carner li havia enviat el 1960, en el qual havia reescrit de cap i de nou el text primitiu publicat a *Llibre dels poetes* (1904). En segon lloc, qui revisava el text de Hutchinson i el va avisar de l'omissió no podia ser ningú més que Marià Manent, perquè havia estat ell qui li havia proporcionat el volum dels «collected poems» de Carner de 1957 amb l'encàrrec que el prenguéssim com a referència per a la tria i les traduccions, com hem vist més amunt. (Una altra anotació a mà al final del document, el número de la pàgina inicial de «Bèlgica» en l'edició de *Poesia*, confirma que era aquella versió la que Manent consultava per comprovar la qualitat del trasllat.) En conseqüència, només tenint a la vista el mecanoscrit ja es pot afirmar que la traducció d'aquest poema va ser feta abans de la data en què Manent va fer l'encàrrec de *Poems*, i amb independència d'aquell encàrrec, per la pròpia iniciativa personal del traductor. Finalment, podem observar que Hutchinson tenia el seu propi criteri de traducció, tot i acceptar i agrair, com veurem, el guiatge d'altri: en comptes d'aprofitar a *Poems* el vers que Manent li havia donat fet, ell va optar per un de molt diferent, «If alien lands were meant for me» (en la versió de *Done into English*, però, va recuperar l'adjectiu més planer que havia proposat el traductor català: «If foreign lands were meant for me»).

Del conjunt del document es dedueix el procés que es va seguir per a la traducció. El mecanoscrit és una primera proposta de Hutchinson, i en alguns llocs presenta solucions alternatives; per exemple, al marge del vers «good for resting in, with a shining fountain» («ben a recer, de brollador ben clar», v. 43) hi ha escrit «/ bright, glittering», també a màquina. Són solucions sobre les quals Marià Manent havia de donar la seva opinió; en aquest cas trobem escrit a mà «yes» al damunt de «glittering», i aquest és, en efecte, l'adjectiu que el traductor va seleccionar per a la versió publicada a *Poems*. El mecanoscrit incorpora també comentaris previs de Joan Gili a algunes de les solucions, reportats per Hutchinson perquè Manent en tingués coneixement; per exemple, al marge dret del vers «where the soldiers are not too soldierly» («ciutat amb uns soldats no gaire de debò», v. 14), que és la solució que va passar a *Poems*, hi diu, també escrit a màquina i després cancel·lat: «/ I'd put "outstanding" — Gili [paraula il·legible] suggested "soldierlike"»; i en una altra nota al marge dret del vers

«By much forsaken, from much abstaining» (< «De molt, desert, de molt, dejú», v. 38), que també és la solució de *Poems*, s'hi llegeix: «/ very difficult, Gili made suggestions, but I've lost them...». Són indicis que confirmen que la traducció havia estat començada abans de l'encàrrec de *Poems*, en un moment en què Hutchinson s'aconsellava amb Gili —ara sabem que l'havia orientat en unes primeres versions publicades el 1961 (Mansell 2018, 523-525)—, i no pas encara amb Manent.

El document també prova que la intervenció de Manent com a revisor últim del text de Hutchinson va ser realment important, no es va limitar a una tria entre les opcions que li presentava el traductor. Ja hem vist l'alerta que va donar pel primer vers omès, a la qual s'ha de sumar la rectificació de la lliçó de Hutchinson en altres llocs del poema (vv. 15 i 19) en què no coincidien les versions de *Llunyania* i de *Poesia*. Cal afegir-hi l'ajuda a la interpretació del sentit literal en molts passatges. Per exemple, al marge dret dels versos «where streams marked out the fields, / and trees of whitethorn, elm, and pear» (< «i hi hagués prades amb ulls d'aigua i amb voreres / guarnides d'arços, d'oms i de pereres», vv. 4-5), Manent va escriure: «the Catalan says: "and meadows with eyes of water, and borders / with trees of whitethorn..."», i el traductor ho va seguir en la solució definitiva de *Poems*: «where streams are the eyes of meadows / marked out by trees of whitethorn, elm, and pear»); en un altre lloc Manent va encerclar els dos primers mots del passatge «a place with flowers of burning colours / for ever a magnificent surprise» (< «amb flors ardents, magnífica sorpresa», v. 20) i al marge esquerre va anotar: «the flowers are also in the houses», comentari que va determinar la substitució de «a place with» per «and» en la versió publicada. Cal dir també que les observacions de Manent sobre el sentit literal no sempre van ser seguides al peu de la lletra pel traductor. Per exemple, en el vers «or, when in flower, the cherry of Japan» (< «o del bell arbre japonès quan treu la flor», v. 16) Manent va encerclar els tres mots del final i al marge dret va anotar: «I suppose that it does not refer to the cherry, but to a Japanese tree seen in gardens and bearing no fruit», comentari que no va comportar cap modificació de la solució inicial en la versió de *Poems*. La descripció de les intervencions de Manent es pot completar amb l'exemple d'un parell de llocs en què va animar Hutchinson a assajar alternatives. «Please try again», va escriure en referència a les cinc primeres paraules del vers «whose one desire would be to mirror stars» (< «tota desig d'emmirallar estels», v. 12), i la versió de *Poems*, en efecte, és diferent: «that wanted nothing save to mirror stars». Més avall va escriure «I should like a less literal translation», a propòsit de les tres paraules finals del segon vers en el passatge «a place with flowers of burning colours, / for ever a magnificent surprise, / right through the coldest weather» (< «amb flors ardents, magnífica sorpresa, / fins en els dies més gebrats», vv. 20-21), però aquesta vegada la solució definitiva de Hutchinson va anar en una altra direcció: «and flowers of burning colours: / magnificent surprise right / through the coldest weather».

El mecanoscrit conservat de «Belgium» és una prova eloqüent de les fases que es van succeir en el procés de traducció de les poesies antologades a *Poems* (proposta de Hutchinson —amb els antics suggeriments de Gili ja incorporats—, revisió acurada i exhaustiva de Manent, versió final de Hutchinson) i de l'atenció amb què el traductor va rebre els consells

d'altri sense renunciar mai al seu propi criteri (prioritzant, com hem vist, l'exactitud en el trasllat del sentit, la contenció del to i l'economia expressiva). En una pàgina d'agraïments al davant del llibre, Hutchinson va anomenar les dues persones que l'havien aconsellat i va especificar l'ajuda que n'havia rebut; convé citar sencer aquest passatge, que confirma totes les observacions anteriors: «Joan Gili for his unfailing kindness and encouragement, both of rare quality, for saving me from countless blunders, and for finding, in many cases, the right English word when I could not — a form of aid also given by that other great translator, Marià Manent, who at almost daily sessions over several months read these translations, compared, explained, re-read, and always with so strong an understanding of Carner's work and so wide, indeed shaming, a knowledge of English that many lines are as much his as mine».

7 La història del llibre es pot completar amb una breu notícia de la recepció admirada i agraïda que en va fer Carner. En diversos llocs de l'epistolari ha quedat ben documentada la satisfacció especial que li va produir aquella antologia bilingüe de la seva poesia. És veritat que venia a afegir-se a altres publicacions recents de propòsit semblant, la majoria amb traduccions en francès i impulsades des de Brusselles, com hem vist; però *Poems* devia representar als seus ulls un llibre diferent: s'havia originat per iniciativa d'altri i sense el seu coneixement —segons tots els indicis—, i donava per primera vegada una mostra àmplia de la seva poesia lírica traduïda a l'anglès, la llengua d'una literatura que ell coneixia i admirava.

Carner va elogiar la justesa de les versions i la dignitat material del volum. El primer destinatari de les seves paraules encomiàstiques va ser Marià Manent: «He vist, i a aquestes hores ja deveu haver vist, la bella edició anglesa i giliesca de certs entreteniments d'un hom, admirablement entesos i traduïts pel brillant Pearse que vós heu sabut alligonar i conduir i que ja considerem com benvolguéssim companyó» (carta de l'estiu de 1962 sense datar, ed. Subirana 2002, 185). A Gili va agrair-li sobretot la qualitat de l'edició, en dues cartes consecutives, del 13 i el 21 d'octubre de 1962; en la segona li deia: «La vostra edició Carner + Hutchinson fa un goig extraordinari, i jo us n'estic agraïdíssim. Altrament, no soc pas únic en aquesta opinió satisfeta i encisada; els nostres amics de la Universitat han badat la boca en senyal de meravella, i això que n'hi ha alguns que s'esforcen a donar una impressió general d'insensibles o de fàcils denigradors. Hutchinson és un traductor com no en corren, però vós sou, pel vostre geni particular, un descobridor de tipografies elegants, i, com Petroni, doncs, un *arbiter elegantiarum* en general» (ed. Domènech 1998, 124).

L'elogi de Hutchinson, «un excellent traductor, amb el qual ja he estat en tractes», Carner ja l'havia fet abans de la publicació de l'antologia, en una carta a Jaume Pla del 2 d'abril de 1962 en què el recomanava per a la traducció a l'anglès del seu *Bestiari* (ed. Subirana 1998, 284). En aquell moment ja havia rebut mostres del seu treball; per això després va poder dir que li estava agraït «des de les seves primeres traduccions, com “Bèlgica” i “A un gripau”» (carta a Marià Manent del 15 de setembre de 1962, ed. Subirana 2002, 187). Aquestes «primeres traduccions» —incloent-hi les de «A una font, en la nit» i «Dia de córrer»— són les

quatre que van aparèixer a l'antologia *Choix de poèmes*, d'aquell mateix any, amb versions a diverses llengües i a càrrec de diversos traductors, totes «faites spontanément et offertes à l'auteur en gage d'amitié», segons la nota anònima de presentació (1962*b*, 7). Tres són les mateixes que Hutchinson havia publicat a la revista irlandesa *Studies* en un número del 1961 —no hi ha la de «A un gripau»—, juntament amb una primera versió de «Sota el faig» («In the wood»). També deuen ser les que havia comentat amb Gili aquell mateix any (vegeu la informació que en dona Mansell 2018, 524-525): s'hi manté l'opció de les rimes consonants en alguns poemes, però limitades als versos parells —sembla que per consell de Gili—, i hi ha unes quantes variants que aproximen aquestes segones versions de *Choix de poèmes* a les immediatament posteriors de *Poems*.

Carner va confirmar la seva confiança amb escriu, com hem vist, després d'haver tingut a les mans els exemplars del llibre que Gili li havia portat a Brusselles a finals de juliol, i d'haver pogut examinar-ne bé el contingut durant l'estiu. No es coneix la carta que va enviar a l'antòleg i traductor (probablement conservada dins el llegat Hutchinson de la Maynooth University Library encara no disponible per a la consulta pública), però sí els termes generals de l'agraïment que li volia expressar, per tres esborranys d'aquella carta que formen part del Fons Josep Carner de la Biblioteca de Catalunya (Ms. 4877).

Els esborranys, sense data, han de ser d'abans de la darrera setmana d'octubre de 1962, ja que el 21 d'aquell mes Carner va dir-li a Gili que la carta ja havia estat enviada: «He escrit a Hutchinson; tant de bo que la meua lletra li arribi sense que cap nas policíac l'hagi poguda flairar» (ed. Domènech 1998, 124). Carner havia volgut escriure al traductor ja a l'agost, però la carta —o potser només la tramesa— s'havia anat endarrerint perquè no en sabia l'adreça. Entremig, el 29 d'agost, des de l'Aleixar, Marià Manent s'havia fet ressò del seu entusiasme en una carta que no resolva el problema però donava unes quantes notícies interessants: «Lamento no poder-vos donar l'adreça d'en Pearse Hutchinson. Ha fet, tal com vós dieu, una excellent tasca amb la vostra antologia. Jo vaig ajudar-lo una mica, però el guiatge de l'amic Joan Gili ha estat preciós. Aquest Hutchinson, gran catalanòfil, poeta primmirat i barbut, vivia prop de casa, al passeig de Sant Gervasi, però darrerament va canviar de pensió. Penso que no podrà residir gaire més temps a Barcelona perquè ha tingut dificultats amb el passaport. He escrit a en Gili que us envii l'adreça actual, si per atzar la té» (ed. Subirana 2002, 186). Efectivament va ser Gili qui va enviar l'adreça a Carner, en una carta del 18 de setembre, però ell no la devia veure fins bastant més tard; no en diu res en una carta al mateix Gili del 13 d'octubre en què li insinuava la causa de tots aquests endarreriments: amb la seva muller, septuagenaris tots dos, havien hagut de fer un esgotador trasllat de domicili (ed. Domènech 1998, 123 i 124).

El primer argument dels esborranys conservats de la carta de Carner a Hutchinson era precisament aquest trasllat, que explicava per què havia trigat tant a escriure-li. A continuació venien l'elogi i les paraules d'agraïment per la tasca que havia portat a terme a *Poems*. Aquí n'hi ha prou de reproduir de cada esborrany —el primer escrit en català i els altres dos en francès— les frases més significatives, interessants perquè complementen la informació factual i l'anàlisi del llibre amb les impressions que n'havia tret l'autor

dels textos originals: «Mai no m'he sentit tan ple de reconeixement envers cap traductor [...] com envers el sensible, subtil i generosíssim irlandès a qui adreço aquestes ratlles»; «Ce n'est qu'à présent que le Ciel me permet de vous exprimer ma <très [ratllat]> vive reconnaissance et mon appréciation de la fidélité et l'aisance de vos interprétations si hereuses de mes poèmes. Vous vous êtes livré à cette <tâche [ratllat]> <tâche de traducteur, de co-createur presque [afegit]> difficile (car tout ce qui est exigent est difficile) avec un courage et une persévérance que tout lecteur compétent saura reconnaître»; «Vous m'avez un peu réconcilié avec moi-même [...] En me lisant en anglais, je sens que je commence a me tolérer. Vous avez réconforté mon âme, vous avez fleuri ma vieillesse».

La confirmació última d'aquestes impressions de Carner es pot veure en un judici que va confiar-li a Marià Manent, judici que anteposava el llibre, realització cultural concreta, a la iniciativa col·lectiva que n'havia estat l'origen, la candidatura al Premi Nobel de Literatura. En un moment de greu dificultat per a la candidatura —Carner havia acceptat una representació política en el govern de la República a l'exili que llavors s'intentava formar a París, sense tenir prou informació i sense calcular-ne les conseqüències (Subirana 2000, 62-65)—, Manent havia hagut d'actuar d'intermediari del comitè que la promovia; i per a convèncer Carner havia fet un esment específic del projecte de *Poems*: «caldrà, de moment, aturar els esforços d'ací (fins unes agradables traduccions de poemes a l'anglès) mentre no ens arribin noves concretes d'aquesta malaltia [la dimissió] que saludablement allunyi del Club de Lutècia [del projectat govern espanyol de París]» (carta de l'11 de març de 1962, ed. Subirana 2002, 182). Carner va presentar immediatament la dimissió. Però també cal dir que uns mesos després, amb el llibre a les mans, satisfet, va escriure a Manent: «Més m'estimo aquesta edició que qualsevol il·lusió sueca, nada *lluny* de mi i que mai no m'ha sabut entabanar» (carta de l'estiu de 1962, ed. Subirana 2002, 189).

8 *Poems* no va tenir gaire ressò en el moment en què va aparèixer —no se'n coneix cap ressenya en publicacions periòdiques angleses ni en l'escassa premsa del país que no es desentenia de la literatura catalana a principis dels anys seixanta— i avui és un llibre pràcticament ignorat fora dels cercles erudits. El Comitè promotor hi havia volgut facilitar l'accés al coneixement de la poesia de Carner, precisament perquè servís com a carta de presentació prestigiosa —com a document de «defensa i il·lustració», podríem dir— d'una literatura i una llengua llavors silenciades o suprimides en el seu propi territori. En la història de la cultura, en efecte, les antologies han proporcionat sempre representacions selectes, orientatives, i també índexs d'autoritat i de prestigi, confirmacions d'un cànon.

Carner no es va resistir al paper representatiu que havia de tenir *Poems*, ni, en general, al que significava la seva candidatura al premi Nobel. Però en el seu ordre de prioritats, com hem vist, aquests propòsits públics ja no ocupaven el lloc que havien ocupat en els anys de la joventut i la primera maduresa. Ara el seu interès es decantava sobretot cap a la fixació del propi llegat literari. Cinc anys abans havia publicat *Poesia*, els «collected poems», com va dir-ne Hutchinson (assimilant amb encert aquell volum d'Obres Completes a una pràctica

habitual en el món literari anglosaxó); i la tria més estricta que l'antologia bilingüe feia de la seva lírica devia veure-la com una nova oportunitat en la mateixa direcció.

Des de ben jove, Carner s'havia mostrat conscient de la influència que poden arribar a tenir les antologies, de la seva capacitat de proposar models de lectura per a un autor, una època o un gènere. (Ho demostra, per exemple, la ressenya que va dedicar l'any 1910 al llibre d'Emili Guanyabens *Trasplantades*, antologia de la poesia francesa vuitcentista en traducció.) Alfonso Reyes, el seu amic de Mèxic, l'any 1930 ja havia escrit que d'antologies n'hi ha de dues menes: les antologies històriques de propòsit objectiu, «científico», i aquelles en què domina el gust personal de l'antòleg, orientades per «la libre afición»; i afegia: «estas últimas, en su capricho, pueden alcanzar casi la temperatura de una creación». L'antologia de Hutchinson respon a aquest plantejament. Aplicant-hi les distincions que va proposar Claudio Guillén (1985, 413-417), se'ns presenta com una selecció personal dins la faceta de poeta líric d'un sol autor viu, selecció que l'antòleg ofereix com un tot simultani, lluny de qualsevol criteri de representació històrica o cronològica; de fet, com hem vist, la tria, l'ordre i els textos mateixos depenen d'una antologia d'autor (*Poesia*) en què ja era aquesta l'opció adoptada. També se'ns presenta com una selecció exemplar: no tant per a satisfer la curiositat cultural dels lectors com per a oferir-los una obra en què es transparenten valors que l'autor de l'antologia atribuïa a la millor poesia del seu temps; i ell mateix va esforçar-se a fer explícita aquesta atribució en el pròleg, justificant les seves pròpies opcions d'antòleg i traductor enfront d'altres opcions i altres tries possibles que havien estat descartades.

En definitiva, *Poems* va proposar a uns lectors nous —als acadèmics suecs en primer lloc, però també a qualsevol lector de l'anglès interessat en la poesia— una quinta essència possible de la lírica de Carner, obtinguda en un gresol molt semblant al de les seves preferències de la darrereria. En aquest sentit, no hi fa res que no tingués el ressò públic que els promotors de la candidatura al premi Nobel n'havien esperat. Per la coherència de la tria i la qualitat de les traduccions de Hutchinson —fetes amb la col·laboració inestimable de Marià Manent, de qui havia partit també la iniciativa—, per l'interès de la seva introducció, per la dignitat que Gili va voler assegurar a la confecció material del llibre, pel mateix entusiasme amb què el va acollir l'autor, *Poems* mereix un lloc d'honor en la bibliografia del darrer Carner.

Referències bibliogràfiques

- Anthology of Catalan Lyric Poetry*. 1953. Selection and introduction by Joan Triadú. Oxford: The Dolphin Book Company.
- Aramon i Serra, R[amon]. 1985. *Record de Josep Carner*. Inauguració del curs acadèmic 1984-85. Barcelona: Ateneu Barcelonès.
- Carner, Josep. 1910. «Llibres de sobre la taula. *Trasplantades*, poesies franceses contemporànies». *La Veu de Catalunya*, 25 nov., edició del vespre, 2.
- . 1933. *El veire encantat*. Barcelona: Lluís Gili.

- Carner, Josep. 1935a. *Auques i ventalls*. Segona edició corregida i augmentada. Poemes de Josep Carner, 1. Barcelona: Lluís Gili.
- . 1935b. *La primavera al poblet*. Poemes de Josep Carner, 2. Barcelona: Lluís Gili.
- . 1936. *Bella terra, bella gent*. 2a ed. corr. Poemes de Josep Carner, 3. Barcelona: Lluís Gili.
- . 1950. *Paliers: poèmes*. [Traducció d'Émilie Noulet i Josep Carner.] Prologue de Roger Caillois. Bruxelles: La Maison du Poète.
- . 1952. *Llunyania*. Santiago de Xile: El Pi de les Tres Branques.
- . 1957. *Obres completes, I: Poesia*. Pròleg de Marià Manent. Barcelona: Selecta.
- . 1959. *Nabi*. Traduït per É[milie] Noulet i l'autor. Prefaci de Jean Wahl. París: José Corti.
- . 1961a. *Lien*. Poèmes traduits du catalan par É[milie] Noulet et l'auteur. Bruxelles / París: L'Audiothèque.
- . 1961b. *Lligam: tria de poemes*. Bruxelles / París: L'Audiothèque.
- . 1962a. *Legame: scelta di poesie*. Tradotte dal catalano da M[ario] Tutino. Bruxelles: L'Audiothèque.
- . 1962b. *Choix de poèmes*. Traduits en: allemand, anglais, espagnol, français, italien, néerlandais, néo, portugais, provençal, suédois. Bruxelles / París: L'Audiothèque.
- . 1962c. *Poèmes*. Traduits du catalan par É[milie] Noulet et l'auteur. París: 1961. (Peu editorial i data falsos; en realitat: Barcelona: 1962.)
- . 1962d. *Poems*. With English translations by Pearse Hutchinson. Oxford: The Dolphin Book Co. Ltd.
- Domènech, Joan de Déu. 1998. «Epistolari entre Josep Carner i Joan Gili». Dins Albert Manent & Jaume Medina, dir., *Epistolari de Josep Carner*, vol. 4, 107-130. Barcelona: Curial.
- Floretes de sant Francesc*. 1909. Versió catalana de Josep Carner. Pròleg del R[everend] P[are] Rupert M. de Manresa, menoret caputxí. Barcelona: Lluís Gili.
- Guillén, Claudio. 1985. *Entre lo uno y lo diverso. Introducción a la literatura comparada*. Barcelona: Crítica.
- Hutchinson, Pearse. 1961. «Poems from the Catalan» [de Blai Bonet, Josep Carner, Salvador Espriu i Carles Riba, presentats i traduïts per Pearse Hutchinson]. *Studies: An Irish Quarterly Review* 50: 200, 415-424.
- . 1962. «Introduction». Dins Carner 1962c, 7-11.
- . 2003. *Done into English: Collected Translations*. Loughcrew, Oldcastle: The Gallery Press.
- Julià, Lluïsa. 1997. «Epistolari entre Josep Carner i Maria-Antònia Salvà». Dins Albert Manent & Jaume Medina, dir. *Epistolari de Josep Carner*, vol. 3, 153-490. Barcelona: Curial.
- Manent, Albert. 1995. *Marià Manent: biografia íntima i literària*. Barcelona: Planeta.
- Manent, Marià. 1984. «Traduït a l'anglès». *Avui*, 8 febrer, 23. (Reproduït amb el títol «Carner traduït a l'anglès» dins Manent 1987, 29-31.)
- . 1987. *Rellegint*. Barcelona: Edicions 62.

- Mansell, Richard. 2018. «Translators of Catalan as Activists during the Franco Dictatorship». Dins Jean Boase-Beier, Lina Fisher & Hiroko Furukawa, ed., *The Palgrave Handbook of Literary Translations*, 517-533. Londres: Palgrave Macmillan.
- Mistral, Frederic. 1910. *Les illes d'or: poesies de F. Mistral*. Traducció de Maria Antònia Salvà. [Pròleg de Joaquim Ruyra.] Barcelona: Lluís Gili.
- L'obra de Josep Carner: volum d'homenatge*. 1959. [A cura d'Albert Manent.] Barcelona: Selecta.
- Parcerisas, Francesc. 2002. «The Irish Poet and the British Gentleman». *The Annual Joan Gili Memorial Lecture*. [Londres:] The Anglo-Catalan Society.
- Reyes, Alfonso. 1938. «Teoría de la antología». *La Prensa*, Buenos Aires, 23 febrer. Reeditat dins *La experiencia literaria. Ensayos sobre experiencia, exegesis y teoría de la literatura* (Barcelona: Bruguera, 1986 [1a ed. 1941]), 149-154.
- Salvà, Maria Antònia. 1934. *El retorn: poemes*. Barcelona: Lluís Gili.
- Subirana, Jaume. 1998. «Epistolari entre Josep Carner i Émilie Noulet i Jaume Pla i Nerina Bacín». Dins Albert Manent & Jaume Medina, dir. *Epistolari de Josep Carner*, vol. 4, 267-343. Barcelona: Curial.
- . 2000. *Josep Carner: l'exili del mite (1945-1970)*. Barcelona: Edicions 62.
- . 2002. «Epistolari de Josep Carner i Émilie Noulet amb Marià Manent i Albert Manent». Dins Albert Manent & Jaume Medina, dir. *Epistolari de Josep Carner*, vol. 5, 5-489. Barcelona: Curial.
- Wikipedia*, s. v. «Hutchinson, Pearse». Article en anglès del gener de 2018. Consultat el juny de 2019.
- Yates, Alan. 1999. «Joan Lluís Gili i Serra (1907-1998)». *Bulletin of Hispanic Studies* 76: 281-292.